

ROVBLADET

April 1988

30

Medlemsblad för HEDESUNDA HEMBYGDSFÖRENING

På 1930-talet:

då hade vägen inget namn,
men blev sedan Pensionats-
vägen.

Östbloms t.v., Qvists mitt
på, därbakom NTO-lokalen,
"Lådan" till höger.

September 1987:
nya busshållplatsen.

Foto: Reinhold Sörling.

Berg och Bäck's bykärnor från ägodelningskartan mellan dessa byar 1756.

Den ödesdigra eldsvådan i Berg 1856.

Det förfärliga inträffade att den tätt ihopbyggda bykärnan i Berg nedbrann totalt en sommardag 1856. Hur elden uppkom samt dess förlopp finnes skildrad i ett rättegngsprotokoll vilket här återges.

Hur tätt bebyggt där var synes på den här återgivna kartan över Berg och Bäckes byar från 1756 där respektive fastigheters tomter är markerade, och dessa tomter var bebyggd så tätt intill varandra med en massa hus att de kunde gå på taken från den ena ändan av byn till den andra.

Efter denna tragedi blev en av byborna utpekad som förorsakare av branden, och det var som framgår bonden på Berg Nr. 7 Per Jonsson och hans familj, men rättegången frikände dessa. Att leva med denna beskyllning måste vara bittert för hans generatio och den efterföljande. Förunderligt är att endast detta hemman hade sina hus brandförsäkrade.

I Anders Källers Kyrkostämmoprotokoll från Hedesunda är denna brand omtalad på sidan 97.

Till Domhavande hade blifvit inlämnad en så lydande ansökan: Hos Herr Häradshövdingen och Riddaren anmäles ödmjukeligen det samtelige våra åbyggnader i Bergs by nedbrunno genom vådeld den 17 sistlidne juni, och demed de flertalet af oss förlorade all vår lösöre, egendom, hvarför vi ödmjukeligen anhåller om Brandstohållande af det gamla Häradets Bolaget, och bifogar här en af trenne personer förättad uppmätning och beskrifning öfver de nedbrända husplatserna, och torde det äfven tillåtas oss nämna att elden antändes hos vår granne Bonden Per Jonsson Nr 7. Hans gård hvar brandförsäkrad i numera Länets Allmänna Brandsto Bolag, i följd hvaraf vi anhålla om undersökning för utrönande af orsaken till eldens utbrott.

Hedesunda den 17 september 1856

Anders Andersson Nr 1. Anders Andersson Nr 2. Anders Olsson Nr 3.
Lars Larsson Nr 4. Lars Jönsson Nr 5. Jöns Jönsson Nr 6. Anders Andersson Nr 8. Alla i Berg.

Och hade detta brandstoärende blifvit utsatt att å denna rättegångsdag företagas till pröfning, i anledning hvaraf ej mindre Sökanderna, än och samtelige Brandstoskydiga Hemmansägare inom Häradet genom Kungörelse i Kyrkorne kallats att sjelfa eller genom Sockenombud tillstädsekomma inför Häradets Rätten för att i ärendet höras.

Vid frågans företagande nu å utsatt tid, tillstädsekommo af Sökanderna: Anders Andersson Grönlund å hemmanet Nr 2, Lars Larsson å Nr 4, Anders Olsson å Nr 3, Lars Jönsson å Nr 5, Jöns Jönsson å Nr 6, Anders Andersson å Nr 8, äfvensom Jöns Jönssons hustru Stina Larsdotter och sistnämnda Anders Anderssons hustru Stina Olsdotter.

Från Socknarna inom Häradet hade endast Hedesunda, Österfärnebo och Årsunda sänt ombud, nemligen, Hedesunda Socken Nämndemannen Anders Olsson i Lågbo, Österfärnebo Socken Kyrkvärden Anders Ersson i Rasbo och Årsunde Socken Bonden Erik Larsson i Åkra, hvilka dertill enligt företedt Sockenstämmoprotokoll dertill, blifvit af Socknarnas Brandstoskyldige innevånare utsedda, hvaremot öfriga Socknarna icke aktat nödigt sända ombud.

Sedan ofvantage ansökan speciellt fyra instrument och skrifelser upplästs, hvarvid Häradets Rätten uttalade att icke någon af Sökanderna gjort sig delaktig uti Länets Brandstobolag.

Anmälde Lars Jönsson att utom de i syneinstrumentet upptagne hus en ria för honom uppbrunnit vid ifrågavarande eldsvåda, såsom härvid upplystes, hvarjämte förenämnda Stina Olsdotter tillkännagaf att hennes moder Bonden Olof Larssons Enka Karin Jönsdotter som vid

eldsvådan blef innebränd, hade förvarade uti Stina Olsdotters och hennes man Anders Anderssons gård utaf sina af hemmanet erhållna fördelsförmåner. En tunna Korn, $\frac{1}{2}$ tunna Rågmjöl och en $\frac{1}{2}$ tunna malt som vid eldsvådan afbrändes, hvarefter omyndigeförklarade förre Bonden Olof Persson å hemmanet Nr 2 i Berg, hustrun Stina Andersdotter företrädde med förmålan att af den gröda som hon och hennes man såsom ägare af nämnda hemman sistlidne år skördat å det hemmanet, en del fanns vid eldsvådan kvar i gården, hvarför brandsto äskades, och inlämnade i sådant afsende en förteckning.

Efter uppläsande hvaraf Sökanderne tillkännogofvo att de låtit inkalla Bonden Per Jonsson å Nr 7 uti ifrågavarande by, i vars gård elden uppkom. Hans söner Olof Persson och Anders Persson samt den sistnämndes hustru Stin Nilsdotter, hvilken jämväl vore vid Härads Rätten närvarande, förmälade Per Jonsson och Anders Persson att de ofvan angifna dag vistades i skogen sysselsatta med stängning och icke hemkommit förän eldsvådan timat hvadande om densamma eller uppkomsten deraf icke kunde lemna annan upplysning, än hvad dem berättats eller att elden skulle först utbrutit i taket till Källarstufbyggningen uti Per Jonssons gård, och upplyste Per Jonsson i sammanhagn härmed att hans nedbrända gård var försäkrad uti det inom Gefleborgs Län bildade Bransto Bolag, i anledning deraf att vid den undersökning som för berörda Bolags räkning strxt efter branden anställdes rörande dess uppkomst ansett att elden icke uppkommit genom något Per Jonssons vållande.

Olof Persson berättade att han på morgonen ifrågavarande dag uppehöll sig uti en smedja på östra sidan om byn, då han hvarseblef att eld utbrytit i byn, hvarvid han skyndade hem till sin farbrors gård, den han förmärkte taket till källarstufbyggningen brinnande och Fördelstagaren Anders Gyllberg i berörda by, uppe å detsamma sysselsatt med släckningsarbete, hvarmed Olof Persson en stund var honom behjälplig utan att lyckas i deras bemödanden, hvarföre de nödgas uppgifa hoppet att kunna hemma elden, som under den häftiga stormen, som rasade, hastigt spred sig från nämnda byggnad till de öfriga å gården och derifrån inom kort till angränsande gårdar, och förklarade Olof Persson att han om eldens uppkomst icke hade någon kännedom, tilläggande Olof Persson på fråga, att uti nämnda källarstufbyggnad icke fanns eldstad, hvaruti jämväl Per Jonsson och Anders Persson instämde.

Härefter hördes Stina Nilsdotter hvilken förmälte att hon som den ifrågavarande dagen var ensam hemma i gården sysselsatt med bykning af kläder uti brygghuset, der hon för sådant ändamål hade eld upptänd i spiseln, utan att på något sätt ovarsamt umgås med elden, då hon, som för något ärende kom ut å gården, klockan mellan 9 och 10 på förmiddagen hvarseblef elden å taket till en annan byggnad å gården än brygghuset, nemnligen den på 12 till 13 alnars afstånd derifrån belägna källarstufbyggnaden, der den utbrytit strax på andra sidan krönet af taket, och hade hon då genast derom underättat Bonden Jöns Jönssons hustru Stina Larsdotter, som strax derförut ingått uti stora byggnaden å gården, hvaruppå Stina Larsdotter skyndat att tillkalla hjälp för eldens släckning, hvarvid Fördelstagaren Gyllberg och Bonden Lars Larsson först anlände till stället, hvarefter Stina Nilsdotters sväger Olof Persson hemkom, hvilka personer utan framgång försökte släcka elden. Någon annan anledning till eldens uppkomst kunde Stina Nilsdotter icke uppgifa än att möjligen någon eldgnista från skorstenen i brygghuset förts med vinden som blåste i sådan riktning, till nyssnämnda tak och antant detsamma.

Jöns Jönssons hustru Stina Larsdotter berättade att uti hennes gård som var belägen närmast intill förnämnde Per Jonssons, ifrågavarande dag eld icke var upptänd sedan klockan fem på morgonen,

då hon för någon matlagning hade sådan uppgjord, hvilket strax derpå utsläcktes, att då hon sedanmed klockan straxt efter nio å förmiddagen samma dag inkommit i uti Jönssons gård hon icke bemärkt någon eldsvåda, men när hon skulle gå ut ur stora byggningen å gården möttes hon af nyss afhörda Stina Nilsdotter, hvilken underrättade henne om dess utbrott, och varseblef hon då eld på taket till källarstufbyggningen, om hvilket hon genast underrättade ofanbemälte Lars Larsson, men om anledningen till eldens uppkomst sade sig Stina Larsdotter sakna all kännedom.

Bemälte Lars Larsson som på andra rättegångsdagen af Tinget blifvit edeligen afhörd nämnde Krono Munderings Persedlar som uti ofannämnde Per Jonssons gård skulle uppbrunnit vid ifrågavarande eldsvåda, åberopade sin då afgifna berättelse, eller att sedan han utaf nyssafhörda Stina Larsdotter underrättats om eldens utbrott, hon skyndat till Grönlunds gård och om eldsvådan underrättade derstädes varande förenämnda Gyllberg jemte Fördelstagaren Anders Larsson och Dagkarlen Lars Carlsson i Berg, hvilka begifit sig till Per Jonssons gård, att då Lars Larsson då ankom befanns hafa å krönet af källarstuftaket utbrutit sig till en omkrets af tre alnar, den Lars Larsson och andra tillstädsekomma personer utan framgång bemäktade sig att släcka, hvarefter Lars Larsson skyndade hem att rädda sina häst kreatur, icke kunde eller Lars Larsson lemna någon upplysning om eldens uppkomst, men anmärkte såsom sannolikt anledningen dertill, att då Stina Nilsdotter ifrågavarande dag sysselsatte sig med bykning i brygghuset å gården och för sådant ändamål hade eld i spisen derstädes, möjligen vore att någon eldgnista från skorstenen i brygghuset förts med den kraftiga vinden efter taket och antänt det å källarstufbyggningen, uti hvilken efter hvad Lars Larsson hade sig bekant, eldstad icke varit uppförd.

Förenämnda Anders Gyllberg hade af lika anledning som Lars Larsson blifvit å andra rättegångsdagen af Tingslaget på ed afhörts till upplysning om uppkomsten af ifrågavarande eldsvåda, och var Gyllbergs berättelse af innehåll att sedan vittnet, i anledning af nyssafhörda Lars Larsson under rättelse att elden utbrutit uti förenämnda Per Jonsson gård skyndat dit hade vittnet funnit till omkring sex kvarters vidd utbrunnit strax å sidan om korset af det utaf näfver och takved bestående taket till Per Jonssons en våning höga källarstufbyggningen å hvilket vittnet skyndsamt begaf sig upp och med tillhjälp af tillkomna personer medels våta täcken bemöda sig att släcka elden, hvilket dock icke lyckades i anledning af den häftiga stormen som då rådde.

Att då brist på vatten uppstod, vittnet begaf sig till Jöns Jönssons gård för att laga en derstädes pump, hvarefter vid vittnets återkomst till Per Jonssons gård elden redan spritt sig till öfriga byggnaderna derstädes, så att det icke mera var möjligt att å densamma rå, hvarpå elden hastigt angrep de öfriga gårdarna i byn, hvilket inom kort lades i aska. Vid vittnets första ankomst till Per Jonssons gård hade det icke bemärkts rök ur någon skorsten i gården eller i angränsande gårdar, men deremot att vinden blåst snett från ofannämnda brygghusbyggnad ned till det ställe där elden först syntes, och att vittnet icke kunnat lämna någon närmare upplysning om eldens första uppkomst, hvarom icke alla öfriga rörande ofanbemälte ärende edeligen afhörda vittnen lemnat närmare upplysning, än af bemälte Gyllbergs vittnesmål inhämtats.

De öfriga sökanderna tillkännagåfo att de icke kände huru elden uppkommit, emedan de icke vore hemma i byn vid dess utbrott, utan hade Grönlund, Anders Olsson och Lars Jönsson då uppehållit sig i skogen sysselsatt med arbete, och Grönlund hemkommit då elden fattade uti hans gård, hvilken var näst den sista som nedbran, samt Anders Olsson anslöt när det brann hos hans närmaste granne Lars

Larsson, men Lars Jönsson icke hemkommit förän hela byn redan nedbrunnen hvar, hvaremot Jöns Jönsson och Anders Andersson ifrågavarande dag uppehöll sig i Söderfors dit Anders Anderssons hustru äfven medföljde, hvarföre de icke återkommo till byn för än den redan låg i aska.

Sökanderna annhöllo härefter om vittnesförhörs anställande med Soldaten Anders Sundberg i Öhlbo och Drängen Lars Larsson i Bäck, hvilka, härvid närvarande då jäf emot dem hvarken anfördes eller kunde utrönas, fingo aflägga vittneseden, för missbruk hvaraf de varnades, hvarefter de hördes hvar för sig, berättade:

Sundberg att vittnet som för tre år sedan lagade muren uti Per Jonssons förenämnda bryggghus då befann densamma gammal och bristfällig, men i hvad skick den var vid eldsvådans utbrott å ofanuppgifne tid visste vittnet icke, liksom vittnet icke eller om anledningen till eldens uppkomst kunde lämna någon upplysning.

Lars Larsson att då vittnet ifrågavarande dag anlände till stället för branden, hade elden redan fattat uti alla hus å Per Jonssons gård, som stod intill Jöns Jönssons gård, och vöro äfven de hus å den senare som låg derintill antända, hvilket vittnet som förut var in på den senare, och derefter på den förra bemärkt, och hade vittnet icke någon annan upplysning att medela.

Vittnesmålen upprepades och vidkändes af vittnena, hvarefter Länsmannen Norelius tillkännagaf att så vitt han kunnat utröna vid det af honom straxt efter branden anställda undersökningen, anledning ej förekommit att eldsvådan orsakats genom mordbrand eller någon af Sökanderna eller deras husfolks vållande, utan hade enda förklaringen till eldens uppkomst ansetts vara den, att någon gnista från skorstenen i bryggghuset å Per Jonssons gård där Stina Nilsdotter förehåfde ~~bykning~~ förts af den häftiga stormen till det ställe vid pass trettio alnar derifrån å taket till källarstufbyggningen där elden först varseblef och där antänt.

Grönlund upplyste härefter att det af förre Bonden Olof Anderssons hustru Stina Andersdotter uppgifne foder vid eldsvådans utbrott fanns förvarad uti Grönlunds af dem inköpta gård, dels uti en trösklada, och dels uti en bod, hvaremot det hö, Grönlund vid branden förlorat låg förvarat å stallskullen.

Lars Larsson tillkännagaf att vid ifrågavarande eldsvåda det af honom såsom genom branden förlorade höet var förvarade, dels i en hölada vid gården, dels i ladugolfet, att halmen låg å fähuskullen, och spannmålen jämte mjölet uti spannmålsboden.

Lars Jönsson uppgaf i lika afsende att spannmålen och brödet lågo i spannmålsboden, mjölet i en annan bod på gården, samt höet på stallskullen, att grisen sprang ut in i elden, och att lammet var förvarat i stallet.

Jöns Jönsson sade att han vid ifrågavarande tillfälle hade sitt hö förvarat i en bod å gården, en del af halmen på fähuskullen, och återstoden å ladan vid gården, samt spannmål och bröd i spannmålsboden,

Anders Andersson å Nr 8 förmälte att vid eldsvådan hans hö förvarades uti en bod på gården, men spannmål och bröd i spannmålsboden, hvarhjemte grisarna befunno sig uti svinhuset, och tillkännagaf i sammanhng härmed bemälte Anders Anderssons hustru Stina Olsdotter att hennes förutnämnda moder Karin Jönsdotter tillhöriga spannmål och mjöl vid eldsvådan förvarades uti nyssnämnda spannmålsbod.

Härefter fingo Sökanden Jöns Jönsson och hans hustru Stina Larsdotter med tu fingrar å den Heliga Skrift hvar för sig svärja och betyga att den eldsvåda som inträffade i Bergs by den 17 sistlidne juni, hvarigenom hela nämnda by uppbrann, icke uppkommit genom deras vangömma eller vållande, hvaruppå Sökandena Anders Grönlund, Lars Larsson, Lars Jönsson, Jöns Jönsson, Anders

Andersson å Nr 8, och förre Bonden Olof Persson å Olof Persson å hemmanet Nr 2 hustrun Stina Andersdotter fingo med tu fingrar å den Heliga Skrift hvar för sig sverja och betyga att hvid ifrågavarande tillfälle vid eldsvådan i foder, spannmål, kreatur och matvaror vid förutnämnda tillfälle uppbrunnit, hvad af dem inför Domstolen nu uppgifit blifit, hvaruppå Stina Olsdotter serskildt aflade sådan ed, och betygade att vid ifrågavarande eldsvåda för hennes moder Karin Jönsdotter uppbrunnit, hvad Stina Olsdotter i sådant afsende inför Domstolen nu uppgifvit.

Härads Rätten förklarade härefter att ärendet skulle förekomma å sista Rättegångsdagen af Tinget den 26 instundande November, då sökanderna borde sig hos Härads Rätten åter infinna.

Vid rättegång den 26 november återkom målet då de skadades ersättnin uppgavs, och klargjordes att det ej var anlagd eld. Avslutningsvis då detta mål behandlades å detta Ting står:

"Beträffande Sökandernas talan om anspråk på ersättning af Bonden Per Jonsson å Nr 7 Berg finner Härads Rätten det sådana omständigheter emot Per Jonssonicke i målet förekommit att något afsende å slik talan hafvas kan!"

Bilaga 1.

"Undertecknade hemmansägare i Berg Hedesunda Socken hvilka vid eldsvåda, som vid 17 sistlidna juni uppkom å hemmanet Nr 7 i nämnda by, förlorade alla våra hus, samt större delen af vår lösa egendom, får härigenom ödmjukeligen anhålla att vid den undersökning, som rörande eldens uppkomst, kommer att hållas med anledning af vår ansökan om brandsto, egaren till hemmanet Nr 7. Bonden Per Jonsson, hans hustru, hemmavarande barn och sonhustru, samtliga måtte hvarda tillkallade för att lemna upplysning huru elden uppkommit och edeligen betyga att elden icke genom deras vangöromål eller vållande uppkommit, hvarjämte vi anhålla att få vid Härads Rätten efter omständigheterna, framställa de yrkanden hvartill vi komma oss föranlåta!"

Bilaga 2.

"Vid brandstö frågan anhåller vi ödmjukast få anföra följande såsom utveckling av vår gjorda ansökan:

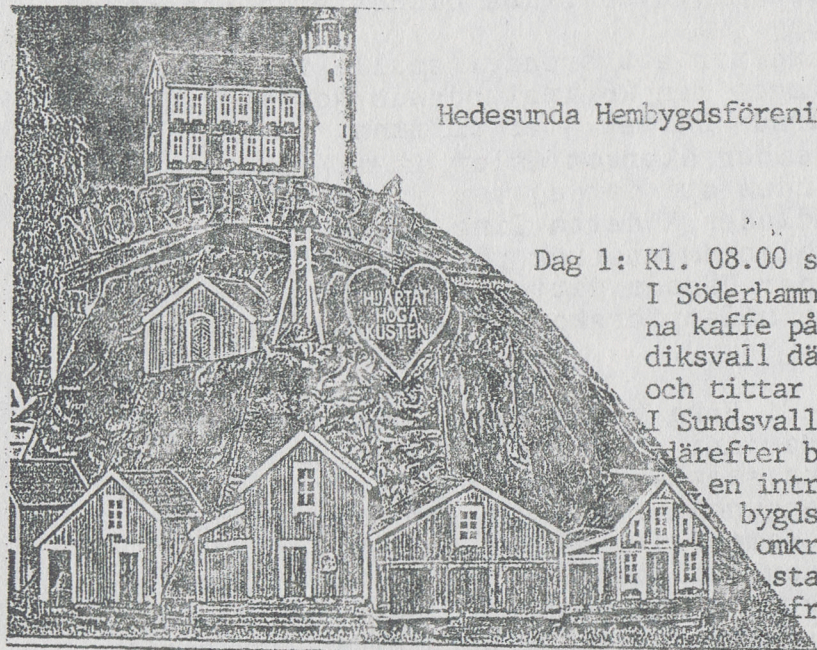
- 1/ Den tid då elden kom lös hos Per Jonssons gård i Berg, eller i hans brygghus, var muren där aldeles förfallen, så att den på flera års tid blifit varje höst reparerad, så att någon i murarekonsten mindre kunnig har med så kallat Bruk eller Rappning öfverstrukt de större sprickorna så att det skulle kunna hjälpas öfver vintern. Kan betygas af afskedade Soldaten Sundberg i Öhlbo, Lars Hedqvist i Oppåker och Erik Sedin i Sefalbo.
- 2/ Takveden på nämnda hus var så utruttit att den icke kunde hållas hanteras och mycket kunde sopas ned, och hvarken brandstege eller brandhaka fanns vid tillfället att begagna, kan intygas af många vittnen.
- 3/ Önskar vi att instument öfver sista brandsynen före eldsvådan skedde, bör företes, och af förättningsmännen styrkas.
- 4/ Önskar vi att Per Jonssons husfolk måtte åläggas att låta höra sig, och sina utsagor ed fästa, om det icke varit något aftal, eller rättare sagt tvist dem emellan om att våga uppgöra eld i den ifråga komna muren den dag då eldsvådan skedde, eller före, så som vittne i den delen åberopas pigen Anna Persdotter i tjänst hos Per Jonsson men afflyttad i höst.

Af oss under tecknade anhåller vi aldra öd mjukaste att Härads Höfding Lönneberg, är af den godheten och för vår talan vid låflig Härads Rätt som hålles för Hedesunda och Österfärnebo Socknar nest kommande Rättegång, så att vi får höra om lagens för fattning är så lydande att vi skall lida den nu stora skadan utan någon besiktning af Per Jonsson, när hans mur i brygghuset och yttre tak var

mycket klen, och af byamennen synat långt före än skadan skedde. Vi brandskadade anhåller aldrig ödmjukaste af Härads Högdingen Lönnerberg att bli kallade och afhörda både kvinnor och män, och Gud hafve att Sanningen fick äga sitt rum och lögnen å Sida!"
Från rättegångsprotokollet avskrivet av

Stig Andersson

Hedesunda Hembygdsförenings sommarresa -88. 2-5 juli.

Dag 1: Kl. 08.00 startar vi vår resa norrut.

I Söderhamnsområdet dricker vi vårt medtag-na kaffe på någon fin plats. Vidare mot Hudiksvall där vi stannar till vid kanalen och tittar på de pittoreska fiskebodarna. I Sundsvall serveras en tidig lunch och därefter bär det iväg mot Gudmunstjärn, en intressant upplevelse för hembygdsvänner. Där blir vi guidade omkring och får höra hur livet gestaltade sig på ett skogshemman från självhushållets dagar i Medelpad.

Dag 2, 3, och 4 kommer vi, beroende på väder och vind, att få se:

Härnösand, där vi letar oss upp på Vårdkaseberget, varifrån vi har en strålande vy över Högakustenområdet.

Adalen med Pelle Molins stuga och hällristningarna vid Nämnforsen.

Sandöbron som är 42 m över vattenytan.

Lundenmonumentet, skulptören Lenny Clarhälls minnesmärke i brons, som berättar om en av de mest dramatiska händelserna i arbetarrörelsens historia - skotten mot det fredliga demonstrationståget i maj 1931.

Höga kusten, som är samlingsnamnet på det höga och branta kustlandskapet, som sträcker sig från Ångermanälvens mynning i söder till Skags udde utanför Örnsköldsvik i norr. Höga kusten är konstnärernas och konsthantverkarnas kust. Det vackra landskapet befrämjar verkligen kreativitet.

Ulvön, dit vi tar oss med båt. På ön serveras ett smörgåsbord. Där besöker vi också ett fiskesamhälle, som säkert ger inspiration till fotografering.

Två nätter ligger vi på Hotell Kramm i Kramfors. Som vanligt serveras busskaffe på natursköna platser. Ta med glatt humör och sköna skor och vi garanterar en bra resa i goda vänners lag.

Pris på resan: 1.500 kr. Ingår: resa, logi i dubbelrum, 3 frukost, 1 lunch, 3 middag, 1 smörgåsbord, busskaffe.

Anmälningar till Birgit Kvist, tel. 0291 - 10421

År 1773 den 25 nov. till ödmjukaste åttlydnad av Landshövdingen Nils Gyldenstolpes befallning, given den 18 i denna månad, förtog undertecknad kronobefallningsman tillika med nämndemännen Erik Andersson i Lund och Jon Persson i Berga, Årsunda, saklig syn och beskrivning på den byggnad, som Hedesunda sockenmän uppbyggt till bononing och bekvämlighet för fältväbelen vid Överstelöjtnantens komp. av Kungl. Hålsinge reg. Närvarande såsom regementsfullmäktige i anl. av Överstens ... Fredrik Gyllenswahns ordres, fänriken Ludvig Winblad von Walter, och på Hedesunda sockenmäns vägnar, sockneskrivaren Anders Momqvist, bönderna Anders Olofssons i Harf och Erik Jönsson i Åhs.

Våningsbyggnaden.

anlagd på Lurberget 3/16 mil från kyrkan, är förleden sommar uppbyggd, består av kammare, förstuva och kök, 17 alnar lång 8 1/4 aln bred, 12 varv hög intill röstet.

Köket var 8 1/4 aln i fyrkant, tvenne fönstergluggar med fönster av 24 rutor i vartdera och panelning, golv av 1/2-botten bräder med bottentak på bjälkarna, köksspisel med bakugn, dubbel dörr på gångjärn, öppet lås med nyckel jämte handtag utan och innan.

Förstuvan 3 1/4 aln i längden 8 1/4 aln bred, golv av halvbottenbräder med bottentak, dörr på gångjärn har klinklås, här var en lucka till vinden, som har gångjärn, järnhandtag och möte emot luckan samt en trappstege.

Kammaren 8 1/4 aln lång 5 1/4 aln bred, 2, ne fönstergluggar med 24 rutor i vartdera, golv av halvbottnbräder och bottentak på åsar, spisel med vindsjäll, dubbel dörr på gångjärn med 2, ne handtag, har intet lås. Regementsfullmäktige erindrade om lås för kammaren och kasthakar med gångjärn till fönstren, vilket sockenmännen icke ville vidkännas, eftersom sådant icke vore uti föreskriften om dessa husens inrättande sagt, det torde ock de, som komma att nyttja byggningen sins emellan sig härom bäst kunna förena, men paneling av ett brädes höjd bör socknen uti kammaren inrätta samt en list i köket runt omkring golvet. Denna byggnad har tak, täckt med bilad takved på näver, samt runtomkring försedd med takrännor och en trappa 4 steg hög utanföre försuvsdörren, varför utan sockenmännen lovade knutarnas överstrykande med tjära, och om de frånvarade sig därutinnan finna, så torde även med rödfärg dett hus överstrykas.

Ladugården.

En byggnad bestående av fähus och foderbod, 12 aln lång och 7 aln bred 10 varv hög.

Fähuset 6 aln långt 7 aln brett, golv utav halvbottnbräder, har enkel dörr på gångjärn med kasthake, järnhandtag, haspa och märkla till utanläse, här voro 3, ne båslag med balkar inrättade, detta hus har bottentak av bräder.

Foderboden av lika längd och bredd som fähuset, golv av täljt kavelevirke, enkel dörr på gångjärn, haspa och märkla. Denna byggnad täckt med bilad takved och näver.

Visthusboden 6 1/2 aln i fyrkant, 9 varv hög med golv av tilster och en avdelning inrättad till sädeslår, dörr med gångjärn, järnhandtag och stocklås. Varunder en källare uppförd och murad av gråsten, var 4 1/2 aln i fyrkant, 3 aln hög med bjälklegstak och tilsterbotten som har lerfyllning, enkel dörr med gångjärn järnhandtag och stocklås. Svalen utanföre var även murad av gråsten och försedd med en trappa till nedgången samt enkel dörr på gångjärn med kasthaka, överbyggnaden 3 aln lång 2 1/4 aln bred 6 varv hög täckt med enkla bräder.

Inventarier i köket tvenne tallrikshyllor och en lös säng, som böra alltid oförsämrade man ifrån man levereras, efter som socknen av god vilja dem nu nya ifrån sig lämnat.

Som här ovanföre är berättat voro dessa nybyggda hus beskaffade och tycktes vara med alla möjlig noggrannhet inrättade, varförutan sockenmännen mera till våningsrummen storlek gjort än förordnandet härom av den 14 nov. 1772 påbefaller, men så bidrager ej ringa till husens bestånd om de bliva både tjarade och rödfärgade, vilket såsom ländande till sockenmännens eget bästa och socknens prydnad man väntar se verkställt. Sockenens fullmäktige förmodade, att sedan detta ställe blivit förut till byggningsplats vederbörligen utsynad, det ej må räknas dem till last att det skett på ena ändan av kompaniets sedvanliga excerceringsplats, ej heller att vad nu blivit överbyggt kan dem påläggas när husen för rustmästaren skall uppbyggas.

För att skaffa Herr fänriken Kökeritz, som nu innehaver fältväbelsindelningen och således kommer att mottaga detta hus, en omkringstängd gård lovade sockenmännens fullmäktige att förskaffa nödig stör och gårdsel samt förmå sina sockenmän inrätta en grind av plankspillror med allt dess tillbehör. Bemälte Herr fänrik Kökeritz var närvarande och emottog nu här beskrevne hus att för dem vara ansvarig ifrån nästa års början, och Hedesunda sockenmän förbehöllo sig, att inkvarteringspeng:na under den 14 nov. 1772 därom uttryckeligen stadgar.

Hedesunda ut supra

P. Siöberg

Erik X Andersson o Lund

Jon † Persson i Berga.

Ovanstående syneförättning är så avsluten, som här beskrivit står.

J. L. Winblad von Walter

Knappast någon nu levande är medveten om att en fältväbelsbostad och ett exercisfält funnits på Lurberg.

Ovanstående handling bevisar detta. Någon utförligare beskrivning av en 1700-talsbostad i Hedesunda finns knappast bevarad. Att märka är, att detta hus ännu finnes kvar. Det ägs nu av Rolf Andersson, dock förändrat i utseende från det ursprungliga.

Hur länge krigsmakten använde det kan ej anges, men någon längre tid torde det ej vara.

På en karta över Brunns by 1794 är denna bostad markerad och benämns "Majorens Byggning".

Vårdslöshet med eld.

Hedesunda och Österfärnebo Tingslag den 24 November 1854.

Länsman Carl Rudolf Norelius hade till denna rättegångsdag af Tinget inkallat Enkan Kerstin Jönsdotter Brunn med påstående om ansvar å henne för vårdslöshet med eld Lördagen den 11 innevarande månad.

Vid upprop av detta mål inställde sig Åklagaren men icke svaranden Enkan, ehur hon, enligt vad Nämndeman Per Nilsson i Kofsta intygade, blifvit af honom, med biträde af Fjärdingsmannen Lars Grill delgifven stämning.

Åklagaren tillkännagaf att den åtalade vårdslösheten skulle bestå däri att Kerstin Jönsdotter som har sin son Bonden Jöns Ersson å hemmanet Nr. subb 4 i Brunn bebor ett rum, den så kallade förstukammaren derstedes på aftonen ofvangifna dag uppgjort eld af spån uti den särdeles låga spisen samt derefter lämnat elden utan tillsyn, medan Kerstin Jönsdotter uti samma vardasstufva intog aftonmåltid, och diska utan avsende derom att framför spisen alldeles vid densamma legat en stor hög spån, deruti elden lätteligen kunnat från spisen sig sprida, såsom och skett, enär under Kerstin Jönsdotters bortvaro från kammaren, vådeld där utbrytit, hvilken spred sig runt omkring rummet och förs hunnit släckas sedan folk med sprutor till platsen anlant, anhängande Åklagaren att Fabrikören Carl Kilström i Rångsta och Sockenskomparen Johan Gustaf Sundberg i Brunn måtte utan klander af Svarandens frånvaro höras såsom Vittnen i målet.

Med bifall härtill finge bemålte Kilström och Sundberg som nu var tillstädes framkomma och, enär jäf emot dem ej kunde utrönas aflägga Vittneseden under öppen jäfsrätt för Svaranden, då hon ej tillstädes ~~kommer~~, hvaruppå Vittnena varnades för mened, hördes hvar för sig och berättade:

Kilström att Vitt. vid klockan pass sju ifrågavarande afton ankom till Jöns Erssons gård å Kerstin Jönsdotters Kammare derstedes just som der uppkom-en vådeld blifit släckt, dervid Vittn. iaktgick att framför Kammarspisen som icke är fullt en half aln hög och aldeles intill densamma låg en halfbränd spånhö, hvilken sträckte sig med ena ändan intill ena Kammarväggen, och hade Vitt. derigenom kunnat se af omständigheterna, att de spår elden lemnat efter sig, tydligen förnimma hur som elden från den brinnande brasan å spishällen fallit uti den upphettade spånhögen, vidare spredt sig längs efter densamma och antänt väggen, som till en del, liksom ungefär halfva taket var kolnat.

Sundberg att Vittn. några ögonblick före Kilström anlant till ifrågavarande plats dervid Vittn. bemärkt att elden som just då hunnit släckas, angripit väggarna och en del af taket, att Vittn. icke gifvit akt på eller ens varseblifvit någon spånhö, men att Kerstin Jönsdotter själv vid tillfället förklarar anledningen till eldens uppkomst vara den att hon upptänt en brasa af spån och lämnat den utan tillsyn.

Vittnesmålen upprepades och vidkändes af Vittnene som fodrade ersättning för sin inställelse. Åklagaren yrkade böter å Kerstin Jönsdotter för hennes uteblifvande samt begärde uppskof med målet för hennes hörande, och blef jemte det Kerstin Jönsdotter fälldes att för uteblifvande böta en Riks 16 Sk, Konungens ensak, deraf tilldelades Åklagaren Länsman Norelius undfingo hälften, målet uppskjutet till första rättegångsdagen af nästa i Tingslaget infallande Ting, då Kerstin Jönsdotter törde komma tillstädes vid vite af Sex Riksd. hvilket beslut borde henne före Tinget Kungöras genom Åklagarens försorg, hvilket afsades.

12 mars 1855.

Då till fortsatt handläggning påropades målet som Domboken för nästlidna Ting under § 186 handlar emellan Länsmannen C R Norelius å tjänstens vägnar, Åklagare, samt Enkan Kerstin Jönsdotter Brunn Sv. angående ansvar å henne för vårdsläshet med eld lördagen den 11 november nästlidet år, inställde sig, i närvaro af Åkl. Sv. personligt, dervid hon erkände att hon som Åkl. uppgifvit ovan nämnda dag, efter att upptänt eld i spisen uti ifrågavarande Kammarare sig begifvit sig in till sin son i samma gård boende, som utan att under tiden efterse elden, som under Sv. botrvaro spridit sig till och itänt en framför spisen, men något på sidan om den samma liggande spånhög och derefter vidare utbrett sig i Kammararen, blef Sv., på grund af berörda sätt erkännande, genom utslag, som avsades jämlik 24 kap Bygginga Balken fälld för ansvarsamt umgänge med eld böta Fem Daler En Riks. 32 Sk Banko. Sv skall ersätta Vittnet Sockenskomakaren Johan Gustaf Sundberg i Brunn för dess inställelse vid nästlidne Ting med 24 Skill., men Vittnet Kilström anmälde att han avstod från äskad ersättning.

S A

ÅRSMÖTE

i Stargården

lördagen den 23 april kl. 14

Ärenden enligt stadgarna.

Alla medlemmar hjärtligt välkomna!

*Hela Sverige
ska leva!*

I boken "De gamla hantverken" av John Seymour återfäms en Häsen-skäppa i fint amerikanskt sällskap. Boken, som är översatt från engelskan, utkom 1985 på Bonniers förlag.

ten som om de bildade bord i en båt. Man kan egentligen inte föreställa sig något enklare. De små spikarna som håller fast spånen måste naturligtvis böjas på baksidan. Som i så många exempel på vad jag brukar kalla träkunnighet är alla delar av träget fjädrande, och det är just det som ger det dess styrka.

Korgar flätade av kluvet virke

En annan typ av korg flätas med varp och inslag. Den byggs runt en ring av ask eller hassel. Spröten att fläta med får man genom att koka kraftiga ekstörar och klyva dem medan de är heta. De kraftigare spröten spikas vid ringen som varp, och tunna-

re vävs in i dem som inslag. Spröten måste hållas mjuka, och därför får de ligga i hett vatten så att de går att böja utan att de bryts.

Om korgarna skall användas till kol, koks eller ved brukar man göra varpen av runda, obarkade spröt, tex av hassel. Skall man bära lättare varor i dem görs de av kluvena spröt.

I vissa delar av Sverige kan man ibland hitta mycket raffinerade korgar. En del av dem görs på ungefär samma sätt som de flätade korgarna som beskrivs ovan. En svensk och norsk korgtyp har en stomme av rakt virke med spån vävda mellan stommens delar. I Amerika finns också en gammal tradition att fläta korgar av kluvet virke. Indianerna gjorde, och gör alltjämt, korgar av många olika typer.

AMERIKANSKA KORGAR
Många amerikanska korgar gjordes av ljus ekspån som sedan växtfärgades, ett exempel är korgen från Tennessee, längst ned till höger.

SVENSKA KORGAR

Svenska korgar, som den från 1866 längst ned, var vackert dekorerade och användes att bära förmå i till kalas.

KORG FRÅN CAROLINA

KLÄDKORG FRÅN VIRGINIA

KORG FRÅN WEST VIRGINIA

KORG FRÅN VIRGINIA

KORG FRÅN GÄSTRIKLAND

KORG FRÅN TENNESSEE

R Ä K E N S K A P S U T D R A G

<u>Balansräkning</u>	<u>31/12 1986</u>	<u>31/12 1987</u>
<u>Tillgångar</u>		
Kassa	5.441:30	3.800:40
Postgiro	15.929:46	4.268:80
Bank	71.482:27	94.777:42
Bank (badet)	880:40	940:40
Mervärdeskatt	3.758:-	
Övriga fordringar	5.760:-	
	<u>103.251:43</u>	<u>103.787:02</u>

Skulder och eget kapital

Redovisningsskuld	255:-	45:-
Andra skulder	21.419:70	2.933:10
Förutbetalda avgifter		105:-
Badet	880:40	940:40
Eget kapital	<u>80.696:33</u>	<u>99.763:52</u>
	<u>103.251:43</u>	<u>103.787:02</u>

Resultaträkning 1987

	<u>Kostnader</u>	<u>Intäkter</u>
Medlemsavgifter		10.770:-
Gåvor		5.341:-
Fester, lotterier m.m.		19.467:89
Hyror		6.700:-
Böcker och skivor	6.000:-	14.845:-
Kommunalt bidrag		9.000:-
Arrende	10:-	
El	10.409:-	
Försäkringar	3.060:-	
Rep., underhåll, renhålln.	16.628:65	
Trycksaker, tel., porto	8.615:30	
Inventarier	3.415:10	
Årsavgifter	1.000:-	
Fotografier	338:-	
Tidningsurklipp	642:-	
Släktforskning	2.100:-	
Blommor	1.252:-	
Vykort		174:-
Räntor	60:-	6.299:35
Årets överskott	<u>19.067:19</u>	
	<u>72.597:24</u>	<u>72.597:24</u>

Eget kapital

Kapitalbehållning den 1/1 1987	80.696:33
1987 års överskott	<u>19.067:19</u>
Kapitalbehållning den 31/12 1987	<u>99.763:52</u>